

Dosarul nr. 2ra-1961/19

Prima instanță - (Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani) C. Guzun

Instanța de apel - (Curtea de Apel Chișinău) M. Guzun, V. Buhanaci, L. Prutreau

DECIZIE

20 noiembrie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Dumitru Mardari
Ala Cobăneanu
Galina Stratulat
Svetlana Filincova
Victor Burduh

examinând recursul declarat de Eugen Balan, reprezentat de avocatul Corceac Sorin,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Cașcaval Gheorghe și Mamaliga Larisa împotriva lui Balan Eugen, intervenient accesoriu notarul public Bondarciuc Olga cu privire la anularea actelor juridice,

împotriva deciziei din 19 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a respins apelul declarat de Balan Eugen și s-a menținut hotărârea din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani,

c o n s t a t ă:

La 23 septembrie 2015, Gheorghe Cașcaval și Larisa Mamaliga au depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Eugen Balan, intervenient accesoriu notarul public Olga Bondarciuc cu privire la anularea actelor juridice.

În motivarea acțiunii au indicat că la 22 decembrie 2014, în cadrul dosarului civil nr. 2-388/2014, Judecătoria Botanica a confirmat tranzacția de împăcare cu valoarea de 150 013,49 de euro, încheiată între Gheorghe Cașcaval în calitate de debitor și Balan Eugen în calitate de creditor.

La baza tranzacției de împăcare au stat contractul de împrumut nr. 3906 din 19 mai 2011 cu valoarea de 933 620,80 de lei, încheiat între Cașcaval Gheorghe în calitate de împrumutat și Eugen Balan în calitate de împrumutător; contractul de împrumut din 19 martie 2011 cu valoarea de 26 700 euro; contractul de împrumut din 16 noiembrie 2011 cu valoarea de 10 000 euro; contractul de împrumut din 29 ianuarie 2013 cu valoarea de 14 150 de euro.

S-a invocat că, de facto, contractele de împrumut menționate sunt fictive, iar sumele indicate în acestea nu au fost transmise, acest fapt rezultând din datele, la

care acestea au fost încheiate. Or, cum altfel poate fi tratată situația în care la data expirării termenului de restituire era contractat un alt împrumut. În realitate, sumele reflectate erau procente la dobândă din suma împrumutată de către Cașcaval Gheorghe de la Balan Eugen.

Au menționat reclamanții că la încheierea tranzacției de împăcare și confirmarea acesteia de către instanța de judecată, nu a fost atrasă Mamaliga Larisa, care este persoana interesată și ale cărei interese și drepturi sunt afectate prin intermediul procedurii de executare nr. 022-535/15 intentate de executorul judecătoresc Chirtoacă Petru.

Consideră că inducerea în eroare, prin mijloace dolosive și viclene pentru a-l determina pe Cașcaval Gheorghe să încheie un act juridic, este evidentă în cazul dat din partea lui Balan Eugen. Mijloacele viclene utilizate sânt de așa natură încât este evident că fără aceste mijloace sau mai corect în prezența acestor elemente cealaltă parte n-ar fi încheiat contractul. Constituie viclenie și inducerea lui Cașcaval Gheorghe în eroare de către Balan Eugen, cu ajutorul unor promisiuni nerealizate, care de origine pot fi considerate viclenii/înșelăciuni, fapt care l-a determinat pe Cașcaval Gheorghe să încheie actele de împrumut.

Reclamanții Cașcaval Gheorghe și Mamaliga Larisa au solicitat:

- declararea nulității tranzacției de împăcare din 22 decembrie 2014 cu valoarea de 150 013,49 de euro, încheiate între Gheorghe Cașcaval și Eugen Balan, confirmată prin încheierea Judecătoriei Botanica;

- declararea nulității contractului de împrumut nr. 3906 din 19 mai 2011 cu valoarea de 933 620,80 de lei;

- declararea nulității contractului de împrumut din 19 martie 2011 cu valoarea de 3 037 de euro;

- declararea nulității contractului de împrumut din 12 august 2011 cu valoarea de 26 700 euro;

- declararea nulității contractului de împrumut din 16 noiembrie 2011 cu valoarea de 10 000 euro;

- declararea nulității contractului de împrumut din 29 ianuarie 2013 cu valoarea de 14 150 de euro.

Ulterior, Cașcaval Gheorghe și Mamaliga Larisa, reprezentați de avocatul Balmuș Ștefan, au depus cerere de renunțare la acțiune și de încetare a procesului în partea ce ține de pretenția cu privire la declararea nulității tranzacției de împăcare din 22 decembrie 2014 cu valoarea de 150 013, 49 de euro.

Prin încheierea din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, s-a admis cererea de renunțare la acțiune a lui Cașcaval Gheorghe și Mamaliga Larisa, în partea ce ține de declararea nulității tranzacției de împăcare din 22 decembrie 2014 cu valoarea de 150 013, 49 de euro încheiată între Cașcaval Gheorghe și Balan Eugen, confirmată prin încheierea Judecătoriei Botanica nr. 2-388/14, cu încetarea procesului civil în partea dată.

Prin hotărârea din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Balan Eugen.

S-a anulat contractul de împrumut nr. 3906 din 19 mai 2011, încheiat între Cașcaval Gheorghe și Balan Eugen, autentificat de notarul public Bondarciuc Olga,

prin care Balan Eugen s-a obligat să transmită în proprietatea lui Cașcaval Gheorghe bani în sumă de 56 000 euro, convertiți în lei moldovenești conform cursului oficial al Băncii Naționale.

S-a anulat actul juridic sub formă de recipisă eliberată la data de 19 martie 2011 de către reclamantul Cașcaval Gheorghe, prin care ultimul a declarat că a luat cu titlu de împrumut suma de 3 037 de euro.

S-a anulat actul juridic sub formă de recipisă din 16 noiembrie 2011, prin care Gheorghe Cașcaval a declarat că a luat cu împrumut de la Balan Eugen suma de 10 000 euro, cu adaos de 2% la soldul datoriei.

S-a anulat actul juridic sub formă de recipisă din 29 ianuarie 2013, eliberată de Cașcaval Gheorghe, prin care ultimul a declarat că a împrumut de la Eugen Balan suma de 14 150 de euro, ca prelungire a contractului de ipotecă pe perioada până la 3 februarie 2013.

S-a încasat de la Balan Eugen în beneficiul lui Cașcaval Gheorghe cheltuielile de judecată pentru achitarea taxei de stat în sumă de 25 000 lei.

În rest, pretenția reclamantului privind suspendarea procedurii de executare s-a respins ca fiind neîntemeiată.

La 29 septembrie 2017, Balan Eugen a depus cerere de apel nemotivată împotriva hotărârii din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, solicitând admiterea apelului și casarea hotărârii.

Prin hotărârea suplimentară din 23 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, s-a anulat contractul de împrumut din 12 august 2011, încheiat între Cașcaval Gheorghe și Balan Eugen, prin care ultimul s-a obligat să-i dea în împrumut lui Cașcaval Gheorghe bani în sumă de 26 700 euro, ceea ce conform cursului oficial al Băncii Naționale a Moldovei la ziua semnării contractului constituia suma de 432 256 de lei.

La 6 noiembrie 2017, Balan Eugen, reprezentat de avocatul Sorin Corceac, a depus cerere de apel motivată împotriva hotărârii din 26 septembrie 2017 și a hotărârii suplimentare din 23 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârilor primei instanțe și emiterea unei hotărâri noi prin care acțiunea să fie respinsă.

Prin decizia din 19 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins apelul declarat de Balan Eugen și s-a menținut hotărârea din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani.

La 26 iulie 2019, Eugen Balan, reprezentat de avocatul Corceac Sorin, a declarat recurs împotriva deciziei din 19 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, iar la 1 octombrie 2019, a depus cerere de recurs suplimentară, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea integrală a deciziei din 19 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a hotărârii din 26 septembrie 2017 și a hotărârii suplimentare din 23 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, emiterea unei hotărâri noi prin care cererea de chemare în judecată să fie respinsă integral și compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea recursului, Balan Eugen a invocat că instanța ierarhic inferioară a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată, precum și faptul că a fost interpretată eronat legea.

Astfel a specificat că caracterul inaplicabil al art. 221 alin. (1) Cod civil, rezidă și din omisiunea instanțelor judecătorești de a da apreciere încheierii din 22 decembrie 2014 a Judecătoriei Botanica, prin care a fost confirmată tranzacția, instanțele de judecată admitând în speță încălcarea dreptului la un proces echitabil al recurentului prin omisiunea aplicării efective a efectelor încheierii în cauză și prin omiterea de a aplica la caz Legea care trebuia să fie aplicată.

Prin urmare, încheierea prin care a fost confirmată tranzacția este irevocabilă prin necontestare și astfel produce efecte pentru părțile tranzacției.

Deci a specificat că instanțele judecătorești nu au aplicat în speță prevederile art. 1333 alin. (1) Cod civil (în vigoare la data încheierii tranzacției), care prevedea expres că tranzacția are între părți autoritatea lucrului judecat.

Or, este cert că confirmarea în fața instanței judecătorești de către intimat a datoriei formate ca urmare a neexecutării contractelor, exclude ipoteza invocată de intimati și de instanțele ierarhic inferioare referitor la pretinsa fictivitate a contractelor contestate și nulitatea acestora.

Caracterul irevocabil al încheierii de confirmare a tranzacției, produce efectul autorității și puterii lucrului judecat.

La fel, recurentul a reiterat că instanța de apel a omis să se expună asupra tuturor motivelor invocate în cererea de apel, inclusiv și în vederea justificării imprescriptibilității acțiunii.

La 29 octombrie 2019, Cașcaval Eugen și Mamaliga Larisa, reprezentați de avocatul Balmuș Ștefan, au depus referință la recursul declarat de Balan Eugen, prin care au solicitat să fie declarat ca inadmisibil.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Cu referire la termenul de declarare a recursului, instanța de recurs menționează că, Curtea de Apel Chișinău a emis dispozitivul deciziei la 19 martie 2019, însă date ce ar confirma recepționarea de către părți a deciziei motivate a instanței de apel, la materialele cauzei lipsesc.

Astfel, recursul declarat de Balan Eugen, reprezentat de avocatul Corceac Sorin la 25 iulie 2019, se consideră depus în termenul prevăzut de lege.

Prin încheierea din 30 octombrie 2019 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de Eugen Balan, reprezentat de avocatul Corceac Sorin, a fost considerat admisibil.

În conformitate cu art. 444 Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

Studiind materialele dosarului în raport cu temeiurile cererii de recurs, Colegiul consideră necesar de a admite recursul din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

La caz, se reține că Cașcaval Gheorghe și Mamaliga Larisa au depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Balan Eugen, intervenient accesoriu notarul public Bondarciuc Olga cu privire la anularea actelor juridice.

Prin hotărârea din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Balan Eugen.

S-a anulat contractul de împrumut nr. 3906 din 19 mai 2011, încheiat între Cașcaval Gheorghe și Balan Eugen, autentificat de notarul public Bondarciuc Olga, prin care Balan Eugen s-a obligat să transmită în proprietatea lui Cașcaval Gheorghe bani în sumă de 56 000 euro, convertiți în lei moldovenești conform cursului oficial al Băncii Naționale.

S-a anulat actul juridic sub formă de recipisă eliberată la data de 19 martie 2011 de către reclamantul Cașcaval Gheorghe, prin care ultimul a declarat că a luat cu titlu de împrumut suma de 3 037 de euro.

S-a anulat actul juridic sub formă de recipisă din 16 noiembrie 2011, prin care Gheorghe Cașcaval a declarat că a luat cu împrumut de la Balan Eugen suma de 10 000 euro, cu adaos de 2% la soldul datoriei.

S-a anulat actul juridic sub formă de recipisă din 29 ianuarie 2013, eliberată de Cașcaval Gheorghe, prin care ultimul a declarat că a împrumut de la Balan Eugen suma de 14 150 de euro, ca prelungire a contractului de ipotecă pe perioada până la 3 februarie 2013.

S-a încasat de la Balan Eugen în beneficiul lui Cașcaval Gheorghe cheltuielile de judecată pentru achitarea taxei de stat în sumă de 25 000 lei.

În rest, pretenția reclamantului privind suspendarea procedurii de executare s-a respins ca fiind neîntemeiată.

La 29 septembrie 2017, Balan Eugen a depus cerere de apel nemotivată împotriva hotărârii din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani (f.d. 170 Vol. I).

Prin hotărârea suplimentară din 23 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, s-a anulat contractul de împrumut din 12 august 2011, încheiat între Cașcaval Gheorghe și Balan Eugen, prin care ultimul s-a obligat să-i dea în împrumut lui Cașcaval Gheorghe bani în sumă de 26 700 euro, ceea ce conform cursului oficial al Băncii Naționale a Moldovei la ziua semnării contractului constituia suma de 432 256 de lei (f.d. 164, 166-168 Vol. I).

Drept temei al emiterii hotărârii suplimentare, a servit faptul că prima instanță la pronunțarea hotărârii din 26 septembrie 2017, a omis să se expună referitor la pretenția reclamantilor cu privire la declararea nulității contractului de împrumut din 12 august 2011 cu valoarea de 26 700 euro, necitând la faptul că participanții la proces au dat explicații și au prezentat probe referitor la pretenția dată.

La 6 noiembrie 2017, Balan Eugen, reprezentat de avocatul Sorin Corceac, a depus cerere de apel motivată împotriva hotărârii din 26 septembrie 2017 și a hotărârii suplimentare din 23 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârilor primei instanțe și emiterea unei hotărâri noi prin care acțiunea să fie respinsă integral.

Deci, Balan Eugen a contestat cu apel atât hotărârea din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, cât și hotărârea suplimentară din 23 octombrie 2017 a instanței respective.

Însă, instanța de apel, prin decizia din 19 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a examinat apelul declarat de Balan Eugen doar în partea ce ține de dezacordul cu hotărârea din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani.

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră soluția instanței de apel dată în prezentul litigiu drept una superficială.

În conformitate cu art. 239 Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.

În conformitate cu art. 241 alin. (5) Codul de procedură civilă, în motivarea hotărârii se indică: circumstanțele cauzei, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

Verificând legalitatea deciziei contestate în raport cu prevederile aplicabile la caz și criticile aduse în recurs, instanța de recurs constată că, contrar prevederilor art. 239 CPC și art. 241 alin. (5) Codul de procedură civilă, decizia instanței de apel este una nemotivată, fără a fi dată o apreciere cuvenită tuturor pretențiilor formulate în cererea de apel.

Totodată, în conformitate cu art. 373 alin.(5) Codul de procedură civilă, instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

În conformitate cu art. 390 alin. (1) lit. f) Codul de procedură civilă, decizia instanței de apel trebuie să conțină concluziile instanței de apel în urma examinării apelului.

Din sensul normelor de drept citate, se deduce că instanța de apel urma să se pronunțe în decizia sa și asupra legalității hotărârii suplimentare adoptată de instanța de fond, or din cuprinsul cererii de apel suplimentară, Balan Eugen, reprezentat de avocatul Corceac Sorin a solicitat admiterea apelului, casarea atât a hotărârii din 26 septembrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani cât și hotărârii suplimentare din 23 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, cu emiterea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie respinsă integral (f.d. 172-173 Vol. I).

Deci, Curtea de Apel Chișinău, examinând apelul declarat de Balan Eugen, a omis să examineze și să se expună referitor la legalitatea hotărârii suplimentare din 23 octombrie 2017 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani.

În contextul dat, instanța de recurs reține că cele descrise cert indică la examinarea superficială a apelului, fără a fi supusă controlului temeinicia și corectitudinea hotărârii suplimentare.

În respectivul sens, se accentuează că prin neexpunerea de către instanța de apel asupra temeiniciei hotărârii suplimentare din 23 octombrie 2017 a Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani, se constată nerespectarea la caz a standardelor unui proces echitabil garantate de art. 6 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, care prezumă dreptul la o hotărâre motivată, instanța judecătorească fiind obligată a se expune asupra tuturor obiecțiilor invocate de către subiecți.

Prin urmare, din perspectiva celor expuse, se denotă că decizia instanței de apel nu se încadrează exigențelor art. 239 -241 din Codul de procedură civilă.

Sub aspectul celor relatate se constată că soluția instanței de apel nu conține o argumentare clară din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției la care s-a ajuns, iar instanța de recurs este în imposibilitate să exercite controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea deciziei atacate cu privire la oricare dintre motivele prevăzute de lege.

Abținerea instanței de apel de la furnizarea unui răspuns explicit în privința argumentelor apelului declarat de Balan Eugen referitor la dezacordul cu hotărârea suplimentară a instanței de fond, constituie o încălcare a art. 6 §1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, deoarece apelantului nu i-a fost acordată posibilitatea de a ști dacă argumentele invocate în cererea de apel au fost neglijate sau respinse, motivele respingerii acestora, fiind astfel lăsată într-o stare de incertitudine și creată impresia că nu a fost auzit.

Așadar, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora.

Motivarea este un element esențial al unei hotărâri judecătorești, o puternică garanție a imparțialității judecătorului și a calității actului de justiție, precum și o premisă a exercitării corespunzătoare de către instanța superioară a atribuțiilor de control judiciar de legalitate și temeinicie. Obligativitatea motivării hotărârilor judecătorești constituie o condiție a procesului echitabil, exigenta a art. 239 din Codul de procedură civilă și art. 6 § 1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Instanța are obligația de a răspunde prin motivare la toate argumentele prezentate de părți, întrucât numai prin pronunțarea unei hotărâri motivate poate fi realizat un control public al administrării justiției (hotărârea Hirvisaari c. Finlanda din 27 septembrie 2001), iar abținerea instanței de apel de la furnizarea unui răspuns explicit în privința pretențiilor formulate constituie o încălcare a art. 6 §1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Motivarea hotărârilor judecătorești se impune din perspectiva dreptului la un proces echitabil, întrucât numai pe această cale se poate verifica maniera în care, în circumstanțele concrete ale cauzei, a fost soluționat procesul. Exigența motivării este esențială în administrarea adecvată a justiției, în condițiile în care considerentele

reprezintă partea cea mai întinsă a hotărârii, locul în care se indică motivele de fapt și de drept care au format convingerea instanței.

Din considerentele menționate și ținând cont de faptul că decizia instanței de apel nu corespunde standardelor procedurale ale legalității și temeiniciei unui act judecătoresc, omisiune care nu poate fi corectată de către instanța de recurs la examinarea cauzei în ordine de recurs, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul declarat de Eugen Balan, reprezentat de avocatul Corceac Sorin, de a casa integral decizia instanței de apel și de a trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel.

În conformitate cu art. 445 alin.(1) lit. c) Codul de procedură civilă, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Eugen Balan, reprezentat de avocatul Corceac Sorin.

Se casează integral decizia din 19 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată judecată depusă de Cașcaval Gheorghe și Mamaliga Larisa împotriva lui Balan Eugen, intervenient accesoriu notarul public Bondarciuc Olga cu privire la anularea actelor juridice, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Dumitru Mardari

judecătorii

Ala Cobăneanu

Galina Stratulat

Svetlana Filincova

Victor Burduh